

Bán Zoltán András

KESERŰ

BOOKART KIADÓ
Csíkszereda, 2014

Szerkesztette Hajdú Farkas-Zoltán

ISBN 978-606-8351-49-0

© Bán Zoltán András, 2014

© Bookart Kiadó, 2014

ELSŐ RÉSZ

Borzalmas álmom volt. Ami hülyeség, hiszen minden álmom borzalmas. Legalább alvás közben ne basztatnának, de persze akkor is. Nincs megállás.

Szóval azt álmodtam, hogy egy székben ébredtem. Karosszék volt, kényelmes, jól elterültem benne. Ez persze megint hülyén hangzik, mármint hogy álmom közben arra ébredtem, de mégis. Mert arra később emlékeztem, hogy az álmom előtt elaludtam, ebben a székben, ahol most írok. A francba.

Valami tévéműsor volt, afféle beszélgetős műsor, belekerültem az adásba, ezt tudtam rögtön. Már abból is, hogy szemben velem valami riporternő vagy moderátornő ült, teljesen meztelenül, és most, talán ébren, arra emlékszem, hogy ezen akkor, az álmom közben, egyetlen pillanatig sem csodálkoztam. Ráadásul, noha az aprócska, aranypillangókkal díszített cipőcskéit leszámítva tökéletesen meztelen volt, mégsem hatott annak, mert valahogy anyagtalan pucérság volt ez; nem volt hús vagy bőr, vagyis nem volt való, tapinthatónak látszó meztelenség; csillámlott, vibrált az egész teste, mint valami csábos alakú tömlő, amelybe foszforeszkáló vizet töltöttek, folyton alakot váltott, szétfolyt-összefolyt a fotelben, és azt kérdezte éppolyan csillámló-anyagtalan hangon (mintha poharak nedves szélét simogatnák), ahogy a székben csobogott maga alá és maga körül: „Tudja, hol van?”

„Persze. Gondolom, ez élő adás”, válaszoltam. Nem tudom, miért, de ez a válasz óriási röhögést váltott ki. Nem belőlem, noha valahogy magam is röhejesnek éreztem,

hanem a közönségből. Mert volt közönség is, persze. Körülnéztem, és láttam, hogy a tévéstúdióban – ha ugyan valóban az volt – hatalmas tömeg foglal helyet a lelátószerűen megépített, többemeletes nézőtéren. Röhögtek, gurguláztak, öklendeztek jókedvükben. És mindegyik alak ismerősnek tűnt, noha nagyon is különféle korú nézők voltak, az egyik szinte csecsemő, a másik már nyakkendő, érett férfi, a harmadik pattanásos kamasz, a negyedik munkásruhába bújt fiatalember, az ötödik valami mappával a hóna alatt, a hatodik egy csavarkulcskészlettel, a hetedik egy ölében tartott füzetbe jegyzetelve, a nyolcadik fényképeket nézegetett, és így tovább – szinte a végtelenségig. Mert roppant számban ültek a lelátókon; első ránézésre legalább tíz- vagy százezer, különféle életkorú és különféle ruhákba öltözött ember; és hogy mindegyik hímnemű, ez éppoly egyértelmű volt, mint amilyen megdöbbenő. Ismétlem, a lelátók szinte a végtelenbe vesztek, felfoghatatlan volt a terem mérete, talán felhők is lógtak a stúdió fölött; erdő zöldellt a távolban, hegycsúcsok, várromok, valahol, még messzebb, a gyűrt mosogatórongyhoz hasonló tenger, de erre nem emlékszem biztosan.

„Élő adás?” kérdezte a sellőnő csobogva-áramolva.
„Biztos ebben?”

Fémesen zizegő üveghangja a szó szoros értelmében az agyamba hatolt. Csinált ott valamit ez a hang, zizegett, motozott odabent pár pillanatig, aztán – élesen, mint egy falfelirat – megvilágosodott, miről van szó. Tűszúrásnyi pillanat alatt megvilágosodtam, és már tudtam, hogy halott vagyok – persze, ezért a nagy röhögés.

„Voltaképpen mikor haltam meg?”

„Maga mire tippel?”

„Gondolom, nemrég. Pár perce. Hiszen nemrég még az íróasztalom mellett ültem, ebben a ruhában. Dolgoztam...”

„Most is ott ül. És még dolgozik. Már amennyire ez annak nevezhető.”

„Kérem, én igyekeztem. Meg akartam felelni az elvárásoknak.”

Mire újabb, a korábbinál is lökésszerűbb nevetéshullám hömpölygött át az agyamon. Belekapaszkodtam a székbe. El akartam lökni magam, hogy kiszakadjak a jelenetből, hogy felébredjek megint. De talán éppen ellenkezőleg: azért csimpaszkodtam a karfába, nehogy véletlenül felébredjek. Mintha egy kettőspont résén akartam volna átcsúszni, nem pontosan tudva, mi vár rám a lyukon túl.

„Igen, voltaképpen igyekezett megfelelni. De már halott. Ennek megfelelően.”

„Érdekes. Megnézhetném magam?”

„Talán. Majd, esetleg később”, búgta a vízi sellő, és újabb pezsgőfürdő hullámokat vetett a székében. „Előbb elbeszélgetünk, ha nem bánja. De ha bánja, akkor sem tehet ellene semmit” – mondta kacér tajték-hullámot vetve a najád. „Legelőször is megtenné, hogy bemutatkozna kedves közönségünknek?”

„Természetesen. Én... Én... A nevem...”

1

„Nevem Sólyom Ferenc. Alkoholista vagyok.”

2

„Sólyom Ferencnek hívnak, alkoholista vagyok.”

3

„Sólyom Ferenc a nevem. Alkoholista vagyok és egy ideig író.” (Nem, ez rossz, marhaság. Hiszen még most is író vagyok. Erről nem lehet csak úgy leszokni, mint a cigiről.)

4

„Sólyom Ferenc vagyok. Alkoholista vagyok, egy ideig író, aztán besúgó. Vagy mindhárom.” (Rémes kezdet. Nem, nem így akartam kezdeni.)

5

Ma végre leültem dolgozni, és valahogy úgy akartam kezdeni, mint az anonim alkoholistáknál a bemutatkozó monológot szokták. Erről valami amerikai krimiben olvastam; én még sosem voltam az anonim alkoholistáknál. (Bár egyszer írtam egy krimit, pontosabban „bűnregényt”.)

Nálunk, itt, az Alföldön, a mi kis városunkban persze nincs ilyen – Pesten nyilván már van. Sosem voltam Amerikában. És már nem is leszek, amúgy

sem kíváncsoztam oda soha. Legfeljebb Európában voltam. Azon belül is csak az úgynevezett baráti országokban, éveket az NDK-ban (később, pár napot meg az „egykori” NDK-ban, „*ehemalige DDR*”, ahogy ők mondják). Meg egyszer Lengyelországban, egy éjszakát, a Hel félszigeten. De oda se utazom többé. Szóval az biztos, hogy ebben a kisvárosban nincsenek anonim alkoholisták. Vicces is lenne, hiszen mindenki az. Még hogy anonim! No hiszen.

Szóval leültem az asztalhoz, magam elé raktam egy csomag papírt, és valahogy így akartam kezdeni. Hogy Sólyom Ferenc vagyok. De ez nem jó, mégsem jó így. Rögtön láttam, hogy másként kellene kezdeni, csak az nem tudtam, hogyan kellene kezdeni. Bár amikor még vérbeli író voltam, szerettem ilyen egyszerű mondatokkal kezdeni a dolgot. Valami rövid leütés, egy megállapítás, aztán hadd szóljon. És szólt is, tényleg. Szárnyaltam is sokszor. Nem én mondom, *ők* mondták. Vagy pontosabban: *ők* is mondták. Mondták persze mások is, de az nem számított. Az volt a fontos, amit *ők* mondtak. Bár én is így éreztem; sokszor, nem is egyszer. Éreztem, hogy megvan a kezdet, és utána szárnyalni kezdek. Jött minden, szinte javítás nélkül. Áradtak a szavak. Előre tudtam a címet, tudtam nagyjából a terjedelmet, kiterveltem az átkötéseket, tudtam nagyjából a zárómondatot, röviden: volt tervem, volt műfajom.

Mostanra ez elmúlt. Még kezdőmondat sincs, nemhogy szárnyalás. Semmim sincs. Igaz, most magamról kellene írnom, ami képtelenségnek tűnik.

Ráadásul nem magamnak kéne írnom, hanem nekik. Magamról. És ennek még a gondolatától is elfog a jeges rémület.

Kérdés ugyanakkor: kik azok a *nekik*? Kik azok az *ők*? Kiknek írtam régebben? Nekik? Vagy a közönségnek? Van közönség? Kik azok? És én? Én ki vagyok? Sokszor eljátszottam a gondolattal, hogy magamnak írok. Ami talán öncsalás volt – mindenestre működött egy darabig. Ma már ez se megy. Én ki vagyok? Pontosabban: ki vagyok én most? Egyáltalán: mi az, hogy Én? Valami állandó, vagy valami változó? Talán az utóbbi. Példám is mutatja. Mert már nem Sólyom Ferenc vagyok. Hanem a Keserű.

6

Akkor hát legalább két Énem lenne? Ezt nehezen tudom elfogadni. De amikor ma reggel végre leültem dolgozni, kénytelen voltam rádöbbenni, hogy a memoár műfajához éppen ez kell. Amikor magáról kezd írni az ember, akkor könnyen kerül a megfigyelő szerepébe; ez elkerülhetetlennek látszik. Ír, és közben figyeli, mit ír. Magáról ír, és közben ellenőrzi önmagát, mintegy tükörből vagy tükörben ír. De egyben a tükörnek. Jobb kézzel ír, ami bal kéznek látszik. Ez legalább két Én. De talán még annál is több. Vagy olyan műfaj ez, mintha a saját maga kiakaratrendezője lenne az ember: ő ül ott próbababaként, miközben az utcáról csodálkozó szemekkel nézi önmagát. De elég a hasonlatokból – régebben sem írtam hasonlatokat, most se hozom magamnak divatba. A hasonlat a gyengeség jele.

A lényeg az, hogy ilyenkor persze könnyen kerül a maszatos giccs határára a szerző. Az önfeltárás öntetszelgéssé válik. Persze memoárt írni, önéletrajzot, azaz levetkőzni a nyilvánosság előtt, ez már eleve öntetszelgés. Ezért is utáltam Tolsztojt. Képes leülni egy papír elé, és odaírni címnek: *Gyónás*. Mi sem lehet ennél nagyobb önélvezet. Vagy Dosztojevszkij-nél a Hippolit, ez a tüdőbajos kamasz: „Az én nélkülözhetetlen vallomásom”. Vagy valami ilyesmi. Én sosem élveztem semmit, a legkevésbé önmagam. Sosem tartottam fontosnak magam, minek következtében az életemet se tartottam lényegesnek, és most se gondolom méltónak arra, hogy megírjam. Eseménytelenül éltem, szürkén. Boldogtalan voltam ezért? Vagy más-ként kérde: azért telt boldogtalanul az életem, mert eleve érdektelennek tartottam? De biztos ez? Biztos, hogy boldogtalanul telt? Hiszen példának okáért, az NDK-ban boldog voltam. No persze bizonyos megszorításokkal. És nem is mindig. *Ich war glücklich in der DDR. Im gewissen Sinne*. Nem lehetne így kezdeni? Goethe nyelvén? Haha. Aki az önéletrajzában rögtön az első mondatban Jupiterrel meg Vénusszal jön. Nem szarozik, mondjuk, az öreg harcos.

És én mivel kezdhethném? A Mancsi disznóval, akit iskola előtt még meg kellett etetnem? Aligha hallgatott volna a Vénusz névre...

De már kezdek elkalandozni, pedig még csak a második fröccsön vagyok túl, és hol van még a vége. Ma végre leültem dolgozni, kiraktam magam elé egy köteg papírt, arra írok. Elhatároztam, most nem írok számítógépen, elvégre a jelentéseket is papírra írtam. Tollal. Mint egy régi mester. Mint Tolsztoj.

Számozom a fejezeteket, hogy legyen valami rend. (Bár egyelőre nincsenek még fejezetek.) Ma fröccsös nap van, ez nem vitás. Kétségtelen. (Noha reggel még arra hajlottam, hogy vodkás nap van.) De az már vitás, hogy hányadik fröccsös napom a mai. A hatodik? Vagy a kétezredik? Ugyan ki tudna visszaemlékezni *az első* fröccsére? Vagy az első tüsszentésére?

7

Ma vettem egy nagy levegőt, és végre leültem dolgozni, a papír ragyogott, a toll a kezemben az egyik kedvencem, munkakedvem rózsás, hogy fokozzam, megittam egy jéghideg pohár ásványvizet, mert úgy éreztem, pontosabban úgy döntöttem, hogy ma ásványvizes nap van, a papír egyre csak fénylett, kissé kékes, karácsony előtti fény áradt be az ablakon, lehúztam a redőnyt, ültem és ültem, töprengtem, lehúztam a toll kupakját, aztán visszanyomtam, német toll volt, öt éve vettem, pontosabban ajándékba kaptam, pontosabban loptam egy író-olvasó találkozón, nézegettem a tollat, rajta egy híres nyugat-német újság emblémája, kipróbáltam egy másik papíron, a világért se az írásra előkészített oldalakon, azokat nagyobbakra tartogattam, mert tudtam, vagy legalábbis reméltem, ha megvan az első mondat, repülni fog ez a toll szárnyasan; de nem jött az első mondat, a kedvem kezdett elsavanyodni, hogy följavítsam, megittam egy jéghideg vodkát, ásványvíz helyett, némi büntudattal, egy korsónyi harsányan habzó sörrel kísérve; felhúztam a redőnyt, kékes fény, némi lilás véraláfutásokkal; kinyitottam az ablakot, aztán

becsuktam az ablakot, visszaültem az íróasztalhoz, papírjaim elé, felemeltem a telefont, hallgattam a bűgő hangot, aztán visszaraktam a kagylót, néztem a csodafehér papírt, felírtam a címet: KESERŰ, aztán pirossal áthúztam, aztán megint felírtam: AZ ÁRULÓ, aztán ezt is áthúztam, odaírtam: AZ ÁRULÁS; áthúztam, megint felírtam: KESERŰ ÁRULÁS, ezt már nem húztam át, néztem a szavakat, néztem a címet, aztán zöld filctollal áthúztam azt, hogy ÁRULÁS, és ez maradt: KESERŰ; ez nagyjából megfelelt, de már ebből is láttam, hogy ez másféle irodalmi munka, mint amilyenhez korábban hozzászóltam – fölálltam, kimentem a fürdőszobába, megnéztem magam a tükörben, megint az asztalnál, megint a cím előtt, levettem a pulóveremet, egy újabb vodka, ezúttal már, büntudat nélkül, eleve sörrel keresztezve; a vodkát visszatettem a mélyhűtőbe, a sört nem, a gyomrom megrándult, gyorsan rágyújtottam, visszavettem a pulóveremet, kimentem a fürdőszobába, belefújtam a füstöt a tükörbe, „egy szar vagyok”, mondtam a bunkó arcomnak, ezen elvigyorodtam, visszamentem a a szobába, leírtam a mondatot: „egy szar vagyok”, de aztán ugyanezzel a lendülettel ki is húztam, ezúttal feketével; olvashatatlan lett, ugyanakkor az jutott eszembe, hogy már én is olvashatatlan vagyok, ez tetszett, ezen hangosan fölnevettem; azt gondoltam, ezt leírom, aztán mégsem; helyette fölálltam, kimentem a konyhába, kivettem a mélyhűtőből a vodkát, aztán ránéztem, és visszatettem a jégre; ismét a papír előtt, a cím alá odaírtam: *magánbeszéd*, ezt zárójelbe tettem, végül áthúztam, felhúztam a redőnyt, odaálltam ingujjban az ablakba,

arcomba vágott a decemberi hideg, néztem a szemközti buszmegállót, ahol két cigány hadonászott vadul, becsuktam az ablakot, odaírtam alcímnek: *magánybeszéd*, ezen felröhögtem, aztán odaírtam alcímnek: *műfajkeresés*, de még akkor is fejcsóválva nevettem, amikor a vodkásüveg már a kezemben volt, „ma végre leültem dolgozni”, mondtam magam elé, megírok mindent, egyenesen az arcukba bele, gondoltam, van még időm, elvégre még dél sincs, és leültem a konyhasztalhoz, ezúttal egy csepp citrom került a jéghideg vodkába, kezdek igényes lenni, gondoltam, bevettem gyorsan a gyógyszeremet, aztán eszembe jutott Jorgosz, eszembe jutott Kemenczés, eszembe jutott Sebestyén, eszembe jutott Borsi, eszembe jutott a jósnő a „Kis koszos”-ban, aztán láttam magam előtt Kendyt, vagyis a Szenátort, izmos, aranybarnára sült testét, „ő volt Merkúr”, gondoltam, mindezt meg kell most írnom, ugyanakkor képtelenségnek éreztem, hogy akár egyikük nevét is leírjam, nemhogy a nyilvánosság elé tárjam, nem is beszélve Merkúrról, mert úgy éreztem, ezek a valóságos alakok a papírra leírva hirtelen kísértetiessé változnak, valószerűtlenné, nem-valóságossá, irodalmi alakokká változtak volna a papíron, holott a legkevésbé sem voltak irodalmi alakok, Kendy nem volt Merkúr, Jorgosz sem volt az (ő legalább tényleg görög volt, bár nem isten, csak vendégmunkás), viszont ez volt az életem – „élet és irodalom”, gondoltam, „ez a kettő intézett el” – felröhögtem, kimentem a konyhába, bevettem a másik gyógyszeremet, de most már enni kellett volna valamit, bár csak kötelességből, a harmadik gyógyszer miatt, noha nem voltam éhes, kinyitottam a fridzsider,

de nem volt benne más, mint egy cipőtalpszerű sajt-maradék, egy félig kinyomott tubus mustár, egy kővé száradt kolbászvég, két zsugorított fejű alma; a mélyhűtőből a vodka szinte magától ugrott csattanósan a tenyerembe, meghúztam az üveget, öklendeztem, betámolyogtam az asztalhoz, eszembe jutott az utolsó vacsora Borsival, Németországban, vagyis az egykori NDK-ban, a csodás humusz, a rózsaszín lazac, a sajtfolatkák a francia borhoz, melynek leírni sem tudom a nevét, még kevésbé helyesen kiejteni, még kevésbé a skót whiskyét, amit egy üveggel megittunk, rájöttem megint, hogy mekkora egy műveletlen prosztó vagyok; odamentem a polchoz, gondoltam, hátha sikerül egy negyedóra alatt bepótolni a mulasztásaimat; az olvasatlan könyvsorokon finom por, köztük úgynevezett kollégáim dedikált kötetei; kivettem a polcról az első novelláskötetemet, megnéztem a belső borítón a kábé húsz évvel ezelőtti fotómat, rosszarcú, ingpulóveres prosztó a hetvenes évekből, beleolvastam az egyik novellába, kiagyalt képtelenségnek találtam; de megláttam ezt a szót: NDK, ennek megörültem, ez adott valami kapaszkodót, hiszen mégis ott kezdődött minden; odamentem az asztalhoz, leírtam: „az NDK-ban boldog voltam” – néztem, nézegettem, nem húztam át, aztán leírtam németül is, és azt gondoltam, talán így kellene kezdeni, egy ennyire képtelennek tűnő állítással, ráadásul németül; pisilnem kellett, de nem volt erőm kimenni, behugyoztam az anyámtól maradt egyik virágcserepbe; eszembe jutott Jorgosz, Hel szíge, a kedélytelen mosogatórongyként hempergő Balti-tenger, az emeletes ágyak közé beeső holdfény

a teljesen üres turistaházban, a portás, ahogy lefényképez minket, aztán ahogy lefényképezzük egymást, Jorgosz és én, és eszembe jutott, hogy voltak ott még más fényképek is, hogy rohadna meg a világ; odamentem az ablakhoz, kinéztem az üres buszmegállóra, azt képzeltem, ott állok az immár verekedő két cigány mellett, és felnézek az ablakomra, ahol a lámpafényben egy egérszürkére őszült szarházi áll, cigizik, kezében stampedli – néztem magam, mint egy filmben vagy egy tükörben, aztán felnéztem a palaszürke égre, és rájöttem, hogy hamarosan karácsony, mindjárt havazik, és már bealkonyult.

8

Talán az a legnagyobb bajom, hogy buta vagyok, gondoltam, amikor ma, ezen az ásványvizes napon végre leültem megírni a történetem. Vagyis: buta éppen nem, talán nem, hiszen tudom, hogy buta vagyok, de műveletlen mindenképpen. Bunkó. Nincsenek mintáim, nincsenek kész idézeteim a nagyoktól. Mert nem olvastam a nagyokat. Vagyis olvastam nagyokat is, de talán nem azokat a nagyokat olvastam, akiket kellett. Vagy kellett volna. Műveletlen vagyok (noha gyerekkoromban faltam a könyveket, főleg a meséket meg a kalandregényeket), és ezért nem tudok rendesen gondolkozni. Vagyis: nem tudok úgy, ahogy nekik, az ő szájuk íze szerint kellene, noha tudom, hogy a magam szája íze szerint kellene gondolkozni. És ezért nem tudok rendesen gondolkozni a mostani helyzetemen sem, mert nem a magam szája

íze szerint gondolkozom, bár nem világos előttem, milyen is a magam szája íze. Annyi biztos, hogy nem kellemes.

Iszom. Javítom a szám ízét, bár az ásványvíz nem sokat javítja. Ennyi telik tőlem. De ennyi már régebben is telt. Ehhez nem kellett lebukni. De most végre mégis dolgozom, és most mégis le akarom írni ezt az egészet. Hogy hogyan jutottam ide. Elvégre több mint öt éve várok erre. Hogy leírjam. Lassan öt éve vár rám ez a csomag papír. Legalább öt és fél éve húzom, különféle halogató hazugságok segítségével. Valami rontás van rajtam, és azt akarom, hogy lehulljon rólam. De most eszembe jut, hogy ha leírnék őszintén mindent, az se lenne egyéb, mint egy rakás hazugság, hiszen semmi komoly készítményem, hogy igazat írjak. „Keserű-koktél”: féligazságok félhazugságokkal, jól összerázva. Sólyom-fröccs.

9

Amúgy meg: majd hülye lennék nem inni. Különb-
ben is, ma pálinkás nap van, tegnap boros volt, hol-
nap talán vodkás lesz, vagy ásványvizes.

Vagy vissza a borhoz.

Fröccshöz.

Sört csak kísérőnek. Meglátjuk.

Készítményem mindenesetre van. Még van. Szeren-
csére csak háromnaponta kell lemenni a közértbe.
Még van valami pénzem is.

Gyakorlatom is van.

A redőnyök legalább öt éve leengedve, a postás
meg csöngethet a másnapos reggelig. Amúgy se jön

már a postás. Senki nem ír. Minek írna? Ha mégis, arra ott az e-mail. De se telefon, se levél.

Belekiabálok az anyámtól megmaradt pár négyzetméterbe: „Van itt valaki?”

10

Ma félretettem más munkáimat, végre elkezdtem dolgozni – bassza meg, végre megírom nekik, bele-dörgölöm az arcukba, amire legalább öt éve annyira vágynak, és erre mindenki köp rám. Rohadékok. Kezdenek elfelejteni. Lehet, hogy most, amikor végre leültem megírni, amit akartak, lehet, hogy most, öt év múltán ez már nem érdekel senkit. Talán elkéstem. De a legnagyobb baj, hogy talán már magamról is lekéstem. Bár a kettő végeredményben ugyanaz.

Eleinte, a lebukásom után sok levelet kaptam. Csomagokat is. Az egyikben, mi sem természetesebb, egy fadobozban elhelyezett hatalmas szarhurka, és talán azt sem kell mondanom, hogy nem postán jött, hanem odarakták az ajtóm elé, vagyis valami helyi erő alkotása volt. Kaptam postán egy könyvet is, ezt persze Pestről – Gorkij: *Az áruló*. Feladó persze nem volt. De szerintem Borsi küldte. Már csak ezért is elolvastam. Jó könyv. Csak éppen semmi közöm hozzá. De az is lehet, hogy csak hárítok.

És sokszor csörrent meg a telefon. Kedves írókollégáim hívogattak. „Erőt, egészséget! Hát hogy s mint vagyunk, Keserű elvtárs?” „Téves, itt Sólyom Ferenc beszél. Tessék? Mi van?! Ja, te vagy az... Igen, jól tudod, a Keserű az a fedőnevem volt. Szóval már te is olvastad a cikket. És? Húzzak a picsába, azt mon-

dod. Persze, jól mondod. Menjek hajlakktisztítónak. Vicces egy szó, de nem hiszem, hogy te találtad ki. Ennyire azért nem vagy szellemes. Rendben. Vagy menjek vágányzsírozónak. Igen, ez is egy állás, igazad van. Persze. Nem ugrasz be egy percre? Hogy minek?! Egyszerű. Hogy kinyalhasd a seggem.” És letettem.

De azért nem mindig voltam ilyen slágfertig. Volt, akivel beszélgetni kezdtem. (Különösen akkor, ha már részeg voltam. És délután többnyire már részeg voltam.) És volt olyan is, aki sajnált, és segíteni próbált. Tapasztaltam némi együttérzést. De az ilyen esetekben minden mondat álságos. Beleértve az enyémekeket is. És ilyenkor persze mindig arra futott ki a beszélgetés, hogy írjam meg ezt az egészet. Ezzel basztattak, és éppen a legjobb-akaróim. „Meglátod, ez lesz a főműved! A sok remek után még egy betetőző remekművet szeretnék látni tőled, és most a sors a kezébe adta a nagy témát! Fogd fel így, elvégre író vagy nem?! Ráadásul micsoda remek író! Tudod, hogy mindig irigyeltelek? És most még jobban, mert olyan anyag van a kezében, mint senkinek rajtad kívül! Néha azt kívánom, bár velem történt volna meg ugyanez. Eddig is jó író voltál, de ezzel most nagy író lehetsz!”

No hiszen. Aki így beszél, nem tudja, mit beszél. Vagy irodalmár. Értelmiségi. De van egy ilyen típus, ezeknek csak egyetlen dolog számít, mégpedig az, hogyan lehetne valamit jól megírni. Próbáltam meggyőzni ezt a szakállas irodalmár illetőt, hogy mindez nem olyan egyszerű, de kudarcot vallottam. Mert erre meg azt mondta: „Hát éppen ezt kell megírni!

Hogy az egész nem olyan egyszerű! Hogy az éremnek legalább két oldala van. Mert ha leírnád a saját sztoridat, egyben leírnád a rendszert is, amiben volt szerencsénk élni. Megtudnánk, hogyan működött... Te lennél a koronatanú... Egyszerre bűnös és áldozat... Egy morális megtisztulás folyamata... Szembenézés a múlttal... A múlt birtokba vétele..." Stb. Volt olyan, aki még a gyönyörű német szót is kivágta, mint az adu ászt: „*Vergangenheitsbewältigung*". Na ja. Urald, baszd meg, a saját múltadat, az enyémet bízd rám.

A baj ott lehet, hogy én nem érzem magam se bűnösnek, se áldozatnak. Egyszerre mindkettőnek meg pláne nem. Nekem ez túlságosan leegyszerűsített szereposztás. És olyan reprezentatív. Mintha én képviselnék valakit. Pedig nem. Legfeljebb magamat. Akik a vallomást követelik tőlem, akaratlanul is valami nagyszabású szerepet osztanak rám. Noha mi sem áll tőlem távolabb. Pontosan tudom, hogy én egy pitiáner alak vagyok, de ezt nem akarják elfogadni, hiszen akkor talán ők is pitiánerré válnának. Ez pedig megengedhetetlen.

És azt sem tudom, milyen rendszerben volt szerencsém élni, és ennek következtében nem is akarom megírni, mert nem tudom megírni; nekem ez túl nagy feladat lenne. Én csak éltem a rendszerben, és sodródtam többnyire. Ugyan hogyan is nézhetnék én szembe a múlttal! Alkalmatlan vagyok; nekem ez túlságosan nagyra méretezett feladat. Az ellenzékben, a különféle házibulikon részletesen taglalták, milyen rendszerben élünk, hogyan működik ez a rendszer, és folyamatosan hablatyoltak az

„értéktöbbletről”, a „munkásságról” vagy a „munkásosztályról”, de közben életükben nem beszéltek egyetlen munkással sem. Az egyik szakállas egyszer elment éjszakai szénlapátolónak a Keletibe, hogy megtudja, milyen a munkásosztály élete, amikor eldologiasodik a tudata. De még a műszak vége előtt lelépett, a pénzt se vette fel, persze nem is volt rá szüksége, a szüleitől örökölt hatszobás lakásában megvolt mindene, egyszerűen nem bírta se idegileg, se testileg. Kiborult, hetekig kenegette valami Angliából kapott krémmel a kimarjult tenyerét. „Feltört magyar ugar”, gúnyolták a következő házibulin, „ez az igazi szocialista realizmus!” Mindenki röhögött, az illető is, aki ráadásul megeresztett ezt a poént: „Hát igen, egy kicsit eldologiasodott a tenyerem...” Mondjuk, az tény, hogy ezekben a fazonokban volt önirónia. De ezzel a tényérrel véget is ért a szellem behatolása a néptömegekbe.

Én voltam az egyetlen munkás közöttük. Pontosabban „melós”. Viszont én már nem számítottam melósnak, mert hirtelen – és kétségtelenül részben az ő támogatásukkal – valamiféle írócska lettem, vagyis amolyan szakálltalan értelmiségi; és ráadásul valójában már nem is voltam melós, mert gyorsan kineveztek művezetőnek, komoly esélyem volt, hogy még feljebb lépek, és a melósok hirtelen elhallgattak, ha beestem melléjük a kocsmába. És a pestiek se nagyon erőltették a társalgást. Nem kérdezték, hogy milyen a munkásosztály élete vidéken (ráadásul egyikük sem utazott túl Budapest határán, legfeljebb átutazóban, ha külföldre mentek, vagy nyaralni a Balatonra, valami pártüdülőbe). De

hát úgylát megírtam az úgynevezett munkásság életét, más meg nem számított nekik. Vérbeli értelmiségi irodalmár volt mindegyik. „Te csak írd, Ferikém, ne gondolkodj!” Mindig ezt mondták. Mindig. „Ne filozofálj, az nem áll jól neked.” Te csak ne fogd be a pörös száját, ezt mondták. Beszélj azok helyett, akik nem tudnak beszélni. Hogy én is éltem, az mindegy volt. Hogy hogyan éltem, az is. Csak járt a szájuk, mint a kacska picája. Tetete! Tututu! Csupa értelmiségi. Csupa szakállas. Csupa... zsidó...

Szóval a kezdeti telefonok meg levelek után gyorsan rájöttem, hogy minden vita vagy magyarázat felesleges, nem érdemes szóba állni senkivel. Ezt csak egyedül lehet megoldani, ha egyáltalán. Más nem érezheti az ember fogfájását. Sőt, a másik ember még azt sem tudhatja, hogy nem hazudik-e az illető, és bár azt mondja, fáj, valójában egyáltalán nem is fáj a foga. Ráadásul rontás volt rajtam, na de ezt aztán végképp nem lehetett megírnom.

Nagy vita ment az újságokban az ügyemről – egy ideig követtem, sokszor már hajnalban ott álltam az újságárusnál, remegő kézzel nyitottam ki a lapokat. Persze szinte mindenki csak sötétben tapogatózott, tények híján a maga verzióját közölte. Nem voltak tények. De tények nélkül is gátlástalanul – és be kell vallanom, olykor igazán meggyőzően és okosan – csattogtatták az erkölcs korbácsát. (És közben jól összevesztek, ami egy ideig mulattatott.) Csak nekem voltak tények a birtokomban, de én hallgattam. Nem tudom, jól tettem-e. Ráadásul a velem (pontosabban a fantomképemmel) és egymással vitázók annyival okosabbak voltak nálam, hogy biztos

vesztettem volna, ha vitába szállok velük. Mindenki azt kereste: miért? Basszus, ez a Sólyom, végső soron a mi kutyánk kölyke, hát hogy a búsba lehetett ez? Miért? De hát éppen ez az, amit nem írhattam meg. (Még akkor sem, ha pontosan tudtam volna a választ.) Mert szégyelltem magam. Mert magammal kapcsolatban bizonyos szavakat képtelen vagyok és voltam leírni. És ez még akkor sem megy, ha lett volna a válaszra műfajom. De nem volt, és most sincs, és ettől szenvedek a legjobban. A vitázók nem értették, hogy az ügyem, ha megírom, számomra nem morális, hanem irodalmi kérdés.

11

Ma végre leültem dolgozni, és most tényleg írok. Nem papírra – rájöttem, egy idő után már nem tudom elolvasni, amit írtam. Kidobtam a papírkazlat. (Pár maradék fecnival meg egyszer kitöröltem a seggem. A tükör előtt állva, seggrészezen. Tényleg. Ezt is be kell vallanom, ha már vallanom kell mindenáron.)

Visszatértem a számítógéphez. Most azon írok. Amíg még józan vagyok. De akkor is, ha *már*. Mi más tehetnék? Régen is írogattam, most is. Megjelentek könyveim. Most majd nem jelennek meg. Vagy nem ott jelennek meg, ahol kell. A kiadóm kirúgott. Macerás lettem. Teher. Újrafelhasznált papíron, a raktár mélyéről terjesztenek, ha egyáltalán. Régen díjakat kaptam, ma szart se kapok, még lebaszós kritikát sem.

Köpök rá.

Dehogy köpök rá.

Egyébként, ha belegondolok, soha nem kaptam lebaszós kritikát. Voltaképpen meghökkentő, hogy mekkora és mennyire egyöntetű sikerem volt. Mindenki szerette a dolgaimat – még a Költő is, akinek a nevét aztán végképp nem tudom leírni (és ennél nagyobb róla nem is mondhatok). Filmek is voltak. Rádiójátékok. Interjúk. Minden. És egy bizonyos időszakban elég sokat kerestem. Nemcsak a gyárban. Tisztán az irodalommal is. Németül is kijött két kötetem. Márkát kerestem. Kelet-németet, de mégis. Aztán nyugat-németet is kerestem. Aztán svájci frankot kerestem. Már majdnem eurót kerestem, de aztán lebuktam. Volt egy francia szerződése, persze az ismert okok miatt ez kútba esett. (Nyilván valami emigráns magyar, valami komcsi vagy náci állította le.) Megvették a könyveimet. Még a németek is, mármint a nyugat-németek. Mert voltak olvasóim. Odajöttek hozzám az utcán. Nemcsak Pesten, hanem itt, a szülővárosomban is. Nem csak a könyvhéten, dedikáltatni. Itt is, a kocsmában is, a „Matyi büfé”-ben, a „Kis Koszos”-ban, a „Zárt osztály”-on, a közértben is, amikor még jártam ilyen helyekre. A gyárban is olvastak.

De azért valahogy különös állat voltam a szemükben. Gyökértelen. Vidéken pesti, a pestiek közt vidéki. Az írók közt prosztó, a melósok közt értelmiségi, a pesti zsidók közt keresztény (vagy ahogy ők mondták: goj, sőt díszgoj), a gyárban, a nem-zsidók közt értelmiségi, azaz voltaképpen zsidó, a magam szemében meg – nem tudom, ki. Szabályos írónak nem tartottam magam, de nem tarthattam magam szabályos melósna sem. Nem csak az irodalomból éltem,

de nem is csupán a gyári keresetemből. Nem voltam elhivatott melós, de nem voltam elhivatott író sem. Minden véletlenül történt. Belesodródtam az irodalomba, de a melós életbe is, mert technikumot végeztem, és az is véletlen volt, hogy vendégmunkás lettem az NDK-ban. (Valaki visszalépett a turnusból.) Nagyjából véletlenül találkoztam Kendyvel, de talán véletlenül találkoztam Jorgossal is.

Nem voltam a magam ura. Nem voltam magamnál, gondolom most, amikor legurítom a harmadik sörömet. Ültem a Szenátornál a házibulin, ahol Sólyom Ferinek ismertek, közben én meg Keserűként figyeltem őket, és próbáltam memorizálni a szavaikat. (Egyébként érdekes: ennek a Keserűnek soha nem volt keresztnéve. Én adtam magamnak ezt a nevet, teljesen véletlenül, de csak ebben a csonka alakjában képzeltem el. Noha ez a Keserű manapság egyre inkább ember szeretne lenni.) Talán egy harmadik ember voltam, aki figyeli ezt a két embert, és próbálja megjegyezni a szavaikat. Ám ennek már semmilyen neve sincs, se keresztnév, se vezetéknév. De akkor van egy negyedik ember is, aki ezt a hármat figyeli. Akkor talán most, amikor leültem végre megírni ezt az esszét, aki meg akarja írni ezt az esszét, az nem más, mint ez a negyedik ember. Akinek szintén nincs semmiféle neve. „Keserű Feri”. De létezhet egy ember név nélkül? Be kell vennem a gyógszeremet.